

Мукачівський державний університет

Гуманітарний факультет

Кафедра психології

Дипломна робота

05 – Соціальні та поведінкові науки / 053 – Психологія

Дослідження кризи професійної ідентичності студентської молоді

Виконав: студент 2 курсу,
групи П-2м, спеціальності 053
«Психологія»

Локес З.М.

Керівник: Щербан Т.Д.

Рецензент: Гошовський Я.О.

Мукачево – 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ.....	6
1.1.Професійна ідентичність у сучасній психології.....	6
1.2. Криза ідентичності у студентському віці.....	14
1.3. Кризи професійного розвитку, їх види, форми.....	25
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИЗИ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	36
2.1.Методична організація дослідження.....	36
2.2. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів.....	40
2.3. Статистичний аналіз отриманих результатів	54
Висновки до розділу 2.....	61
РОЗДІЛ 3 ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ОСОБИСТОСТІ	62
3.1.Зміст та умови реалізації програми розвитку професійної ідентичності..	62
3.2.Зміст та організація процедури психологічного тренінгу.....	66
3.3.Аналіз ефективності програми розвитку професійної ідентичності.....	72
Висновки до розділу 3.....	81
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ.....	88

ВСТУП

Актуальність дослідження. Ми живемо в епоху змін та криз, надзвичайних ситуацій різного характеру, що відбуваються в суспільстві. Всі ці події, висувають нові вимоги до фахівців різних сфер зайнятості, зокрема рятувальників. Тому зараз дуже гостро відчувається нестача висококваліфікованих спеціалістів, що працюють в особливих умовах та дійсно усвідомлюють важливість своєї професії й можуть в складний час допомогти населенню. Кожна професія має свої специфічні особливості, що впливають на формування професійних рис особистості суб'єкта праці в процесі професійного становлення. Тому в даний час однією з актуальних дослідницьких проблем в психології особистості є питання, яке пов'язане з професійною ідентичністю.

Підходи до вивчення даного питання історично відрізнялися у вітчизняній та зарубіжній психології. Так, у вітчизняній психології ідентичність особистості розглядається через самосвідомість (С.Л. Рубінштейн, А.В. Петровський, К.О. Абульханова-Славська, А.В. Брушлінський та ін.) і через соціальну та особистісну ідентичність – у закордонній (Е. Еріксон, К. Хорні, С. Московічі та ін.) [3].

Професійна ідентичність поєднує соціальну і особистісну складову ідентичності особистості і стає однією із найважливіших опор в становленні людини, як професіонала. Вона належить до понять, в яких висловлено концептуальне уявлення людини про своє місце в професійній групі чи спільноті. Цьому поняттю належать певні ціннісні і мотиваційні орієнтири, а також суб'єктивне ставлення до своєї професійної приналежності (прийняття або неприйняття). Таким чином, професійна ідентичність постає як інтегративне поняття, в якому розглядається взаємозв'язок особистісних характеристик, що забезпечують орієнтацію в світі професій, дозволяють більш повно реалізовувати особистісний потенціал у професійній діяльності.

Професійна ідентичність людини тепер час зазнає чи не найбільше випробувань з боку суспільства і з усіх видів її соціально-рольової ідентичності. Докорінні зміни у нашій країні, руйнування усталених соціально-економічних

структур, які призвели до зникнення великих професійних груп та глибокої життєвої кризи тих професіоналів, що втратили роботу, виникнення нових професійних відносин, хиткий і непередбачуваний стан на сучасному ринку праці, жорстко поставило питання про формування нових механізмів соціальної та професійної адаптації і самореалізації особистості. Водночас у сучасному демократичному суспільстві професійна ідентичність слугує одним із найважливіших показників особистісної зрілості, психічного благополуччя та соціальної успішності людини, тому вона повинна стати предметом наукового та практичного інтересу.

Об'єкт дослідження – професійна ідентичність майбутніх психологів.

Предмет дослідження – процес становлення кризи професійної ідентичності майбутніх психологів.

Мета дослідження полягає у визначенні психологічних особливостей процесу кризового формування професійної ідентичності майбутніх психологів, дослідженні компонентів професійної ідентичності та їх взаємозв'язку.

Відповідно до предмета, мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати проблему професійної ідентичності в психологічній літературі.
2. Вивчити процес становлення професійної ідентичності майбутніх психологів та дослідити особливості кризового формування професійної ідентичності за допомогою психодіагностичних методик.
3. Розробити тренінгову програму розвитку компонентів професійної ідентичності.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань застосовано методологічний комплекс, що включає: теоретичні методи: аналіз, осмислення й узагальнення психологічної літератури з проблеми дослідження; емпіричні психодіагностичні методи. Здійснено статистичний аналіз з подальшою їх якісною інтерпретацією. Статистичний аналіз отриманих результатів включає порівняння середніх значень, кореляційний аналіз та аналіз на основі критеріїв Манна Уїтні, Краскала Уолеса.

База дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась на базі Мукачівського державного університету. На першому етапі констатувального дослідження були протестовані перший, другий, третій, четвертий курси Мукачівського державного університету, а саме студенти гуманітарного факультету, спеціальності «Психологія» в кількості 100 осіб. На етапі розробки та експериментальної верифікації тренінгової програми, яка полягала у вдосконаленні компонентів професійної готовності психологів, які безпосередньо впливають на формування професійної ідентичності студентів психологів, було залучено 30 студентів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що останні дають можливість удосконалення компонентів професійної ідентичності шляхом усвідомлення наявних проблем та формуванням правильно мотиваційного, когнітивного та емоційно – регулятивного комплексу професійної самоідентифікації особистості в період навчання.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, що нараховує 50 найменувань та 1 додатку. Основний зміст роботи викладено на 83 сторінках. В тексті роботи міститься 12 таблиць 6 рисунків на 21 сторінках. Загальний обсяг – 108 сторінок.

ВИСНОВКИ

Отже, дослідження розвитку професійної ідентичності студентів - майбутніх психологів зумовлюють дослідження особливостей, критеріїв та умов розвитку професійної ідентичності студентів - майбутніх психологів у ВНЗ. Провівши дослідження психологічних особливостей кризи формування професійної ідентичності майбутніх психологів ми виконали завдання нашої роботи та відповідно до них можна зробити наступні висновки.

Проаналізувавши проблему професійної ідентичності в психологічній літературі можемо зауважити що феномен ідентичності є міждисциплінарною науковою проблемою та має давню історію дослідження. Аналіз різних напрямків та підходів у вивченні основних особливостей ідентичності, таких як неоднозначність інтерпретації поняття «ідентичність», генеза та особливості розвитку ідентичності, відсутність спрямованого вектору в дослідженнях ідентичності, недостатнє дослідження якостей якими повинен володіти психолог, дозволяє зробити висновок про діалектичну та багатовимірну природу самоідентичності. Вивчивши процес формування професійної ідентичності майбутніх психологів було виявлено що оволодіння професією в умовах навчального закладу - важливий етап становлення професійної ідентичності - глибокого дослідження вибраної професії, першої професійної проби себе, підкріплення переконаності в тому, що професія для життя вибрана правильно; це та перевірка своєї зрілості, вияв дорослості та подальшого особистісного росту. Ніхто не може зробити людину такою, якою вона не хоче бути. Кожен стає професіоналом настільки, наскільки він сам себе зробив професіоналом. Тому саме важливим є етап навчання у ЗВО тому важливим є дослідження процесу становлення професійної ідентичності у період навчання

Так, в результаті психодіагностичного дослідження, мета якого полягала у визначенні психологічних особливостей процесу формування професійної ідентичності майбутніх психологів та встановленні сформованості когнітивного та мотиваційно – ціннісного компонентів професійної ідентичності, було встановлено як змінюються соціально - психологічні настанови особистості в

мотиваційно - ціннісній сфері, тобто виокремлено ряд переважаючих цінностей у кожній з діагностованих нами груп, досліджено рівень суб'єктивного контролю характеристики якого притаманні для інтернального когнітивного контролю в різних сферах суспільного та особистого життя людини, досліджено тип професійної ідентичності в кожній з групи студентів психологів МДУ та виявлено який тип є переважаючим в кожній групі. Ми дослідили самовідношення студентів, тобто їх відношення до власної особистості, вивчено мотиваційний комплекс у всіх діагностованих груп, тобто вивчено мотиви професійної та навчальної діяльності студентів, вивчено фактори привабливості професії «психолог» на всіх курсах, та продіагностовано реальну структуру ціннісних орієнтацій особистості тобто домінуючі цінності та потреби досліджуваних груп.

За допомогою кореляційного аналізу були встановлені зв'язки між різними шкалами з проведених нами методик, також застосування порівняння середніх значень за критеріями U - Манна – Уїтні говорить нам про суттєві відмінності між досліджуваними нами групами.

Таким чином на основі констатувального експерименту нами була виявлена група яка потребувала колекційного впливу. На якій був апробований розроблений нами тренінг. Перед тим як проводити тренінг ми вибрали відповідних учасників та зрівнюючи їхні результати було проведено експериментальний зріз на основі непараметричного методу порівняння вибірок - критерію U-Манна Уїтні. Аналізуючи отримані результати за даним критерієм, статистично-значимі відмінності між досліджуваними, які складають контрольну та експериментальну групи не були виявлені (рівні значимості перевищують 0,05), це свідчить про рівномірний розподіл студентів на групи та дає можливість припустити вірогідність «чистоти» експерименту.

Таким чином, можемо констатувати позитивні зміни у компонентах професійної готовності, а саме когнітивному, емоційно – регулятивному та мотиваційно – ціннісному, на які саме та була націлена наша тренінгова програма.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>